

A jelen anyag tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.
Táto materiál nemusí obsahovať oficiálne postoje Európskej únie.

www.skhu.eu, www.rdevgtc-spf.eu

DUNAVIN

Rozvoj spolupráce podunajských vinárov v slovensko-maďarskom pohraničnom regióne

Prieskum trhu, marketing, turizmus a vinohradnícke oblasti - súhrn

V rámci Programu spolupráce Interreg V-A Slovenská republika – Maďarsko získali Univerzita Svätého Štefana v Budapešti (HU) a Občianske združenie vinohradníkov a vinárov SZKALA Kamenica nad Hronom (SK) prostriedky pre projekt DUNAVIN. Cieľom projektu DUNAVIN je kultivovaným spôsobom podporiť spotrebu kvalitného vína, posilniť spoluprácu a prístup na trh pre malé vinárstvá pozdĺž Dunaja v slovensko-maďarskom pohraničí a poskytnúť vinárstvám vzdelávacie materiály v odbornej aj marketingovej oblasti. Realizácia sa začala v januári tohto roka a skončí sa v auguste. Projekt je podporovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Grant z Fondu malých projektov predstavuje 50 000 eur.

Jednou z najdôležitejších častí projektu DUNAVIN bola štúdia o trhu, marketingu a turistických vzťahoch maďarsko-slovenských pohraničných vinárskych regiónov. Výskum sa týkal vinárskych oblastí južného Slovenska a vinárskych oblastí Neszmély, Pannonhalma, Etyek-Buda a Sopron v Maďarsku. Výskum pozostával z dotazníkov vyplnených vinárstvami, hĺbkových rozhovorov a prieskumu spotrebiteľského trhu. Vzhľadom na to, že na oboch stranách hranice sa nachádzajú menšie vinárstvá a len málo z nich má zriadený online a maloobchodný predaj, situácia spojená s epidémiou Covid-19 predstavovala pre miestne podniky veľkú výzvu. Časť štúdie venovaná vinárskym regiónom je zhrnutá nižšie.

Na začiatku 20. storočia bola východná časť dnešnej Južnoslovenskej vinárskej oblasti súčasťou vinárskej oblasti Neszmély, ale zahŕňala aj vinárske oblasti Štúrovo, Strekov, Hurbanovo a dnešné maďarské vinárske oblasti Mór a Etyek. Inými slovami, v porovnaní s dnešnou fragmentáciou to bol región s rozlohou desiatok tisíc hektárov. Prírodné podmienky a hospodárska štruktúra regiónu sú z hľadiska vinárskeho sektora veľmi podobné a sú vhodné na výrobu vynikajúcich vín (napr. zo slovenských aj maďarských oblastí pochádzajú vynikajúce Rizlingy vlašské). Trhové prostredie na oboch stranách Dunaja je však odlišné a vína z Dunajských pobreží sú na "druhej strane" menej známe, nech už ste na ktorejkoľvek zo strán. Vinársky sektor pozdĺž Dunaja má značný potenciál, pokiaľ ide o kvalitu a hodnotu za peniaze, a lepšie využitie tohto potenciálu by mohlo pomôcť zabezpečiť dlhodobé prežitie jednotlivých poľnohospodárskych podnikov a súvisiacich subjektov.

Vinárska oblasť Neszmély

Táto historická vinárska oblasť bola slávnou a uznávanou vinárskou oblasťou už v neskorom stredoveku. Najväčšou vinicou v regióne je 400-hektárový Hilltop. Hlavný vinár Ákos

Kamocsay sa na anglickom trhu presadil už v 90. rokoch minulého storočia a jeho korenisté víno Cserszegi, ktoré sa v ostrovnej krajine predáva pod názvom Woodcutter's White, zaznamenalo veľkú kariéru. Okrem toho sa vo vinárskej oblasti nachádza niekoľko stredných (Szöllősi, Kősziklás) a malých vinárstiev. S cieľom propagovať vinársky región spojili vinárstva v Neszmély svoje sily a vytvorili vínnu cestu. Združenie vínnej cesty Neszmély má približne 25 členov a organizuje množstvo podujatí. Čoskoro bude dokončená 70 kilometrov dlhá trasa "Človek v krajine", ktorá predstaví aj pamiatky a vinárstva vinárskeho regiónu. V roku 1905 bol v Tate založený závod na výrobu šumivého vína Esterházy, ktorý bol v tom čase aj centrom "vínnej turistiky". V súčasnosti sa tu konajú rôzne podujatia a v predchádzajúcich rokoch sa tu konala Kvaterka Tata. Najdôležitejšími odrodami viniča sú tu Chardonnay, Rizling vlašský, Irsai Olivér, Kráľovská Leánka (Dievčia hrozno), Pinot Gris, Müller Thurgau. Reduktívne, ľahké a voňavé vína sú lídrami na trhu a najdrahšie vína sa zvyčajne vyrábajú z odrody Chardonnay. Zákazníkmi sú väčšinou stáli zákazníci, muži a ľudia v strednom veku, takže je tu značný potenciál otvoriť sa mladým ľuďom. Ochutnávka vína je dostupná vo všetkých vinárstvach, 80 percent z nich ponúka návštevu pivnice a každé druhé vinárstvo má studenú kuchyňu. Vinárske regióny by sa mohli zamerať na aktívny kultúrny cestovný ruch, pričom veľkým problémom je nedostatok ubytovacích zariadení strednej kategórie.

Vinárska oblasť Pannonhalma

Táto vinárska oblasť je veľmi malá, má len 650 hektárov a veľmi rôznorodé vinice. Jej silné stránky spočívajú v geografickej polohe, podnebí a topografii. Významným krokom vpred je rozvoj cyklotrás, pričom čoskoro bude dokončený úsek spájajúci Győr s Pannonhalmou. Charakter vinárskeho regiónu Pannonhalma vychádza z jeho tisícročnej histórie, pričom v centre výroby a miestneho cestovného ruchu je arcibiskupstvo. Rovnako dôležitá je však aj snaha o obnovu a tak okrem tradičných prehliadok pivníc a posvätení vína je jedným z hlavných podujatí regiónu Fresh Jazz Festival. Ide o hospodársky rozvinutý región a preto je v tomto odvetví veľký nedostatok pracovnej sily. Rizling rýnsky sa považuje za najdôležitejšiu odrodu vo vinárskej oblasti, hoci stále tvorí len 10 - 15 % výsadiieb. Menšie, novšie vinárstva si stanovili za cieľ vyrábať kvalitné vína, sortiment majú založený na sviežich vínach, ale prinášajú aj niekoľko náročnejších produktov s výrobou v sudoch a turizmus založený na histórii a špecifikách oblasti.

Vinárska oblasť Etyek-Buda

Vinárska oblasť Etyek-Buda, ktorá "ožila" po zmene režimu, išla podobnou cestou ako vinárska oblasť Neszmély: našla smer, ktorým sa trh uberal predovšetkým v smere módnych, ľahkých, reduktívnych bielych vín. Okrem toho vyrábali základné vína na výrobu sektov a ako "vinice hlavného mesta" ponúkali mladým milovníkom vína v Budapešti nápoje a usporadúvali pravidelné príjemné programy. S podunajskou tematikou je štvrt Budín užšie spojená. Jedným z najväčších výrobcov v regióne je vinárstvo Nyakas a do výroby vína sa zapájajú tak noví výrobcovia, ako aj potomkovia starých miestnych rodín, niektorí v tradičnom, iní v experimentálnom duchu, každý podľa vlastného temperamentu a svojich predstáv. Vďaka práci Združenia vínnej cesty Etyek a niektorých predstaviteľov vinárskeho

regiónu vinárska turistika vo vinárskej oblasti Etyek prekvitá, zatiaľ čo nedotknuté staré vínne pivnice Budajenő, Páty a Tök, by mohli byť základom pre oživenie turizmu regiónu.

Vinárska oblasť Šopron

V porovnaní s inými maďarskými vinárskymi oblasťami sa po zmene režimu šopronská vinárska oblasť "prebudila" o niekoľko rokov neskôr a začala naprávať škody na svojej povesti a viniciach spôsobené socialistickou priemyselnou výrobou vína. Poncichter (tradičný názov pre miestnych výrobcov vína) nadšene pokračujú v práci svojich predkov a značky spojené s jednotlivými rodinami a jednotlivcami sú v regióne stále veľmi silné. Pozíciou Šopronu nepomáha skutočnosť, že susedné Rakúsko si vybudovalo veľmi silnú značku vína a jeho vlajková loď, Frankovka modrá, je vážnym konkurentom Burgenlandu, a to aj napriek tomu, že Šopron obhajuje označenie "hlavné mesto Frankovky modrej". V Šoprone sa koná množstvo miestnych podujatí, ako sú festivaly vína a obaračkové slávnosti, zatiaľ čo národné podujatia a malý festival vína VOLT ponúkajú spotrebiteľom zo vzdialenejších miest možnosť spoznať miestne vína. Aktívny regionálny marketing vína bol však na niekoľko rokov pozastavený a obnovený až v roku 2020 – bohužiaľ, práve v čase vypuknutia epidémie. Miestni výrobcovia, Rada šopronského vinohradníckeho regiónu a Združenie šopronskej vínnej cesty sa zaviazali k obnove a s pomocou odbornej spoločnosti zhodnotili úlohy a pripravili marketingovú stratégiu pre vinársky región. Z dlhodobého hľadiska sa chcú zamerať na humanizmus a kultúru *slow*. Slabou stránkou vinárskeho regiónu je rozdrobená majetková štruktúra a nedostatok kapitálu. Je veľmi ďaleko od hlavného mesta a iných veľkých miest a blízkosť Rakúska je skôr prekliatím ako požehnaním, pretože odčerpáva pracovnú silu a Rakúšania nekupujú šopronské víno. Vyrába sa tu veľa rôznych druhov vynikajúceho vína, spájajú sa tu tri klimatické oblasti: alpská, submediteránna a na východnom brehu jazera Fertő kontinentálna. Dokážu sa presadiť v červenej, bielej aj ružovej kategórii a veria, že klimatické zmeny, ktoré zažívame, sú presne to, čo severné vinárske oblasti potrebujú. Pre milovníkov vína v okolí Bratislavy môže byť Šopronská vinohradnícka oblasť blízkym a priateľským cieľom, a to aj v rámci cyklistickej túry okolo jazera Fertő. Ubytovanie je dobré a v oblasti gastronómie sa tu nachádza tiež niekoľko významných mien, ale len málo turistov prichádza do Šopronu špeciálne kvôli vínu.

Južnoslovenská vinárska oblasť

Dve najväčšie slovenské vinárske oblasti sa nachádzajú v blízkosti Dunaja. Malokarpatská vinohradnícka oblasť sa dotýka rieky sotva niekoľko kilometrov pri Bratislave, zatiaľ čo Južnoslovenská vinohradnícka oblasť pokrýva prakticky celý maďarsko-slovenský úsek Dunaja. Tento región zahŕňa 8 okresov a 114 obcí, z ktorých západné okresy (Šamorín, Dunajská Streda, Galanta, Komárno, Nové Zámky) nemajú takmer žiadne vinice. Ide prevažne o nížinné oblasti, kde vinohradníctvo a vinárstvo nikdy nemalo významnú tradíciu. Naopak, Strekov, Hurbanovo a Štúrovo patria v súčasnosti medzi najlepšie vinohradnícke oblasti na Slovensku. Štvoruholník tvorený obcami Štúrovo – Strekov – Svätý Peter – Moča, ku ktorému sa pridáva rieka Hron, obsahuje takmer 4 000 hektárov viníc, ktoré by sa mohli považovať za samostatnú vinársku oblasť. Pred zmenou režimu bol tento región odsúdený len na výrobu surovín, takže tu nevznikli žiadne veľké vinárstva, ale podniky a družstvá špecializujúce sa na

predaj viniča majú až 80-300 hektárov priľahlých vinogradov. S výnimkou niekoľkých zámockých vinárstiev (napr. Belá, Rúbaň) a spracovateľských závodov veľkých vinárstiev v iných vinárskych regiónoch sa do regiónu investovalo len málo. Tie prepravujú hotové víno v cisternách do Topoľčianok, Serede alebo Nitry, kde sa potom pridáva do kupáží a predáva ako produkt s nechráneným označením pôvodu alebo ešte v lepšom prípade s označením miesta pôvodu hrozna uvedeným na zadnej etikete. Napriek veľkému množstvu vyrobeného vína sa fľaškové vína z miestnej produkcie nachádzajú skôr v ponuke menších vinárstiev a rodinných vinárstiev. Tieto podniky neustále hľadajú odbyiská a v poslednom desaťročí vzniklo niekoľko malých združení. Asi najznámejšími z nich sú Autentisti, ktorí lokalizovali filozofiu prírodného vína v krajine a dosahujú značné úspechy na exportných trhoch. Línia prírodného vína a ekologického poľnohospodárstva je dôležitou miestnou témou, pretože pre miestnych výrobcov je ťažké konkurovať veľkým dotovaným vinárstvám s modernými technológiami, ale malé vinárstvo s 5 až 10 hektármi nemôže prežiť z lacných reduktívnych vín. Pre rodinné vinárstva, ktoré kladú dôraz na charakter terroir a spoliehajú sa aj na miestny predaj a vínnu turistiku, sa zdá, že trend remeselného, autentického, ekologického a prírodného vína je cestou vpred. Vinohradníci a vinári v tejto vinohradníckej oblasti sú prevažne maďarskej národnosti, keďže obce v regióne sa nachádzajú v 30-50 km pohraničnej zóne obývanej Maďarmi, a preto sa ľahko komunikuje s maďarským trhom s vínom a spotrebiteľmi. Vo vinohradoch prevládajú odrody, ktoré sa stali dominantnými za posledných 50-60 rokov: z bielych odrôd Veltlínske zelené, Rizling vlašský, Kráľovská leánka, Rizling rýnsky, z modrých je to Frankovka modrá a Svätovavrínecké. Zvyšuje sa zastúpenie medzinárodných odrôd, medzi najobľúbenejšie patria Chardonnay, Pinot gris, Pinot noir, Cabernet Sauvignon a obľúbené sú aj nové slovenské odrody ako Devín, Dunaj, Alibernet. Niekoľko vinárstiev sa tiež pokúša o opätovnú výsadbu starých tradičných viníc, hoci vo veľmi malom rozsahu. Až do začiatku 20. storočia boli najrozšírenejšími odrodami viniča v tejto vinohradníckej oblasti Juhfark, Kadarka, Sárfehér a Mézes fehér, z ktorých niektoré sa dnes dajú opäť ochutnať vo fľašiach. Na Slovensku neexistuje podobný systém obcí ako v Maďarsku, ani skutočný systém vínnych ciest, takže je málo príkladov na organizáciu alebo strategické plánovanie vo vinárskej oblasti. Túto medzeru zaplňuje množstvo malých a veľkých občianskych združení, ktoré združujú výrobcov na úrovni jednej obce a organizujú otvorené pivnice a festivaly. Najznámejší je festival vína v Bátorových Kosihách a v Strekove, ale môžeme spomenúť aj Mužliansku vínnu túru, Burčiakový festival v Moči a Otvorené pivnice v Kamenici nad Hronom. Našťastie sa výrobky južnoslovenských vinárov začali v poslednom čase dostávať do povedomia aj v Maďarsku: nielenže sa s nimi môžete stretnúť na festivaloch vína, ale niektorí výrobcovia, ako napríklad Frigyes Bott, sú už aj súčasťou ponuky veľkých špecializovaných predajní. Okrem toho niektoré vinotéky a internetové obchody, ako aj ochutnávky a súťaže vín ponúkajú aj vína z južného Slovenska.

Niekoľko dôležitých údajov z prieskumu trhu zameraných na Južnoslovenský vinohradnícky región:

Cestovný ruch by mohol byť v oblasti prelomovým bodom, keďže sa tu nachádza niekoľko termálnych kúpalísk a veľký potenciál má aj rozvoj kúpeľníctva, gastronómie, pešej ako aj vodnej turistiky pozdĺž riek. Dôležitým doplnkovým programom môžu byť aj blízke historické

pamiatky Maďarska (napr. Ostrihom). 94 % vinárstiev ponúka návštevu pivnice a ochutnávku vína, 88 % má studenú kuchyňu a 35 % ubytovanie. Iba 12 % vinárstiev je otvorených nepretržite. Keďže 65 % z nich prijíma hostí po dohovore a 23 % návštevníkov neprijíma vôbec, domnievame sa, že by sa oplatilo zlepšiť podmienky pre prijímanie návštevníkov a ubytovanie. Vyšší príjem návštevníkov a tým aj priameho predaja, by pre nich mohlo byť prelomovým bodom. Priemerný počet miest na sedenie je zvyčajne 20 alebo menej v zime a viac ako 30 v lete vďaka terasám. Prevažná väčšina vinárstiev (15 zo 17 respondentov) má webové stránky. Roztrieštenosť hospodárstiev dokazuje skutočnosť, že len traja respondenti mali viac ako 3 hektáre, pričom aj títo mali v priemere 6,5 hektára, a 14 respondentov malo menej ako 3 hektáre.

Európsky fond regionálneho rozvoja